

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Marci Valerij Martialis Epigram. lib. xiiij. diligenter emendati

Martialis, Marcus Valerius

Lugduni, 1518

M.V. Martialis vita ex petro crinito et aliis

[urn:nbn:de:bsz:31-33175](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-33175)

M.V. MARTIALIS VITA EX PETRO
CRINITO ET ALIIS.

MARCVS VALERIVS MAR
tialis genere Hispanus fuit, Bilbili na
tus haud ignobili oppido Celtiberiae, ut
ueteres authores tradunt, & ipse Mar
tialis cum pluribus locis demonstrat,
tum maxime his uersibus ad Licianũ municipem suũ,
Vir Celtiberis non tacende gentibus

Nostraeq; laus Hispaniae

Videbis altam Liciane Bilbilim

E quis & armis nobilem.

Sub primam aetatem profectus est ad urbem Romanam,
quo facilius in literarum studio uersari posset, suumq;
ingenium erudire. Sed cum agendis causis minime se
idoneum uideret, omnem operam atque diligẽtiam res
tulit ad scribenda epigrammata, in quibus magnopere
re excelluit iudicio ueterum. Maxime autem ualuit in
promerendis sibi atque conciliandis hominum studiis,
adeo urbanitate & salibus praestitit. Relata sunt a.

C. Plynio permulta de ingenio & eruditione Valerij
Martialis, quibus satis colligere possumus quanti fe
cerit hunc ipsum poetam, quantumque illius uersis
bus oblectari consuevit, sic enim scribit. fuit Martias
lis ingenio acri, & qui plurimum in scribendo & sa
lis haberet, & fellis, neque candoris minus. Itaq; mi
nime mirari oportet, si Aelius Verus Imperator, qui
Caesari Hadriano gratissimus fuit, solitus est singulis
lari affectu prosequi lepores atque iocos poetae Mar

tialis, suumque Vergilium uocare. Neque dubium est illum Romæ publicis honoribus ornatum atque honestatum fuisse. Nam equestri dignitate donatus est, & prætura, & iure trium liberorum, ut ipse de se testatur. Libros duodecim epigrammaton composuit miro ingenio, & singulari urbanitate, quibus adiecit Xenia & Apophoreta libellis duobus absoluta. In his secutus est Marsum poetam, Pedonem, atque Getulicum, quorum exemplo seipsum tuetur, ac lasciuam uerborum licentiam excusat. Valerium quoque Catullum, & Licinium Caluum plurimi fecit, qui in hoc scribendi genere insignes habiti sunt. In duodecimo libro Neruæ atque Traiano Impera. blanditus est damnatis temporibus Domitiani Cæs. Ad eundem refertur spectaculorum liber, qui extra ordinem habetur a nostris grammaticis, ut uetusti codices probant. Inter amicos præcipue habuit Stellam Pataunum, Decianum, Silium Italicum, Val. Flaccum, Parthenium, aliosque complures, ad quos sæpenumero scribit. Stertinius uir clarissimus (quem Martialis mutato nomine Auitum appellat) tantum concessit ipsius ingenio atque doctrinæ, ut uiuenti adhuc illi imaginem more ueterum in sua bibliotheca posuerit. Postremo cum Martialis foret puerior, Romæ annos. xxx. comoratus, tadio tandem rerum urbanarum affectus in patriam rediit, pauper admodum & uiatice a Plynio nepote, ut in eius epistola de claratur adiutus, atque in natali solo paulopost interterit, non sine lachrymis ac magno merore. C. Plynii, ut ingenue testatus est, scripta epistola ad

Cor. Priscum. Postremo scitu dignum illud quoque,
Charmum Syracusanum, ut scribit Athenaus, in sin-
gula quæ apponerentur, uersiculos concinnasse ac pa-
ræmias. Vti est de piscibus illud ΗΚΩ ΛΙΠΩΝ ΑΙΥΑΤΩΝ
ΑΛΥΡΩΝ ΒΑΘΟΣ Venio Aegæum linquens salsam
profunditatem. Vnde Martialem arbitratur Lodouis-
cus Rhodiginus argumenta suis distichis mutuatum.

Cornelius Vitellius.

Nec silentio prætereundū est, q̄ alibi somniculosus in-
terpres Georgius merula ut gracculus crocitant sup
Martialis epigrammate quod est.

Hetrusci nisi thermulis laueris,

Illotus morieris Oppiane.

Nulle sic tibi blandientur undæ.

Nec fontes Aponi rudes puellis.

Non mollis Sinuessæ, feruidiq̄

Fluctus Passeris, aut superbus Anxur.

Sic enim implicitas ambages eructat Merula. Q̄ aut
Aponus sit uicinus Patauio, nemo ē qui nō norit. Cur
autem dixerit rudes puellis, quod in primis desydera-
bam, non satis exponit. In questionem hanc soluendam
cū aliquanto diligentius incumberem, atq̄ peraccura-
te multa legerem, forte incidi in epistolā Ioannis Cas-
siodori, quæ mandante Theodorico rege Gothoru; ad
Archiatru; Patauinum scribitur, ut præparet balnea
Aponi. In ea igitur epistola tradit esse in aquis Aponi
stupendam quandam continentiaē disciplina; . Nam in
undam qua uiri recreantur, si mulier descendit, incen-
ditur, p̄pterea quia et ipsis altera exhibitio decora col-
lata est, scil; ne ardentium aquarum fecundissimum
locum non crederent habuisse. Vnde plurima largis

retur, si uterq; sexus uno munere cōmuniter uterē.
Hæc uerbosius Merula hesternā crapulam exhalans
effudit. Quem si quis retortis post tergum manibus si
diculis torqueat, cogatq; exponere quid Cassiodorus
de Aponi fontibus sentiat, disrumpetur potius ques
stione, q̄ id exequi possit, adeo uerba corrupta subtes
xit, ut nihil solidum elici possit, quod ad Martialis ino
terpretationē faciat. Ego uero rudis numero singulas
ri legendum puto, & ita habet codex antiquus, & sic
erit ordo. Nec mollis Sinuessā rudis id est incognita et
intacta puellis, sic blādiatur tibi Oppiane, ut thermus
le hetrusci. In agro enī; Campaniæ Sinuessano aquæ
calide erant, molles (ut inquit poeta) hoc est, quæ las
sciuiam & mollitiem inferebant. Et ideo puellis rudē
Sinuessam Martialis dixit, quia ab his aquis propter
earum mollitiem puellæ arcerentur. Vnde Plinius
aquas Sinuessanas sterilitatem sceminarum, & uirorū
insaniam abolere scribit.

Iacobus Bononiensis.

Uersiculus hic apud Martialem passim ita legitur.

Hæc tam rustica m. 'o q̄ Biruntos.

Emendandū autē; putamus Bisuntos. Bisuntiiū uero
oppidum in Hispania celebrat Ptolemeus.

Lodouicus Cælius Rhodiginus.

Seruos item fugitiuos scribit Pom. festus. Ceruos nū
cupari, de animalis celeritate facta nominis ratione.
Ex quo apud Martialem ita legendum eruditioribus
uidetur.

Suppositam fama est quondam pro uirgine Ceruam.

A t nunc pro Ceruo mentula supposita est.

Ianus Parrhasius.

Ve particula tum intensionem significat, tum minus-
tionem, ut uetus, uehemens, uegrande, ueiouis, & ue-
sanus, qui constituta mente nõ est. inde uepenis apud
Martialem parua mentula.

Drauci Nata sui uocat uepenem

Collatus cui gallus est priapus.

Nam iocatur in Natam poeta, q̄ subactoris sui mem-
brum uirile, & quidem uastum, diminutio nomine
uepenem blandiens appellabat. Qui uero bipennem,
aut pipinam, ante nos legerunt, ad sales poetæ non
aspirant.

Cornelius Vitellius.

Quod secundam syllabam summœni breuem, contra
naturam nominis Martialem dicat protulisse, aperte
mentitur Georgius Merula, nec de syllabis loqui de-
bet, qui a musis est alienissimus. In codicibus enim an-
tiquis ita scriptum est.

Raraq; summœni fornice rima patet.

Pro summœni, ut pauperis & tuguri, pro tugurij.

Verũtamen doceamus quid fuerit summœnium, &
unde dicatur. Locus erat Romæ suburbæ dictus, ut in-
quit Varro, q̄ esset sub muro terreo carinarum, & Iu-
nius scribit Suburam dictam q̄ sub antiqua urbe esset.
In hoc loco meretrices habitasse, multis locis testatur
Martialis. & Vergilius in lasciuis epigrammatis
inquit.

Nota suburbanas inter Theletusa puellas

Quæ puto de quaestu libera facta suo est.

Hinc martialis suo nouo uocabulo meretrices summæ
nianas appellat, quæ in loco prostarent, quæ olim fuisse
sub antiquis mœnibus. Nam quemadmodum dicitur
Subura a sub & muro, ita summœniū quæ esset sub anti
quis mœnibus Suburam Martialis appellauit. Quam
rem etiam in dictionibus græcis fecit. Cum enim dica
tur Apollo Sminthius, & campi Sminthij a muris
bus dicti, ut scribit Strabo, cum de Asia minori loquis
tur, Martialis Apollinem murinum maluit appellare
& primam syllabam breuē fecit. cum mus longa sit syllaba, sic
enim libro epigramaton nono ait, Campis diues Apolo
sic murinis.

Ex sexto. Politianus.

Non aliter ridetur Atlas cum compare gibbo.

Sic enim & uulgo legunt omnes, & pro rectissimo ex
ponunt, quicumque sunt in cultu literarum celebriores.
Cæterum Angelus Politianus magistra uetustissimos
rum exemplarium lectione, expectata dictione Gibbo, in
eius locum Mulo substituit, sic enim legit.

Non aliter ridetur Atlas cum compare mulo.

Non oscitabundi tamē fuerit lectoris, quid sibi Atlas
postulet cum compare mulo percontari, quæ causa
perinde rideatur, uti maurus elephanto uehēs. Porro
Atlantem, de Iuuenalis uerbis, nanum quendam, pus
milum uel fuisse temporibus illis haud ignoratum col
ligimus, hic enim inquit.

Nanum cuiusdam Atlanta uocamus.

Vt ex contrario per deridiculum sit Atlas appellatus,
qui foret pumila statura, sicuti

Canibus pigris, scabieque uerusta

Turpibus, & ficca lambentibus ora lucerna,

Nomen erit Tygris, Pardus, Leo, siquid adhuc est
Quod fremat in terris uiolentius.

Sed & muli, pumili uel mula tum in pretio sunt inq̄
delicijs habita.

De quis in distichis idem Martialis.

His tibi de mulis non est metuen da ruina,

Altius in terra pene sedere soles.

Si quando igitur nanus hic Atlas mulo confimiliter
nano & cōpare sibi utebatur, ueri simile est rideri so-
litum publicitus, sicuti etiam maurus niger derisui
uulgo, quoties concolorem sibi elephantū inscenderat.

Ex septimo. • Politianus.

In septimo epigrāmaton uulgatis quidem codicibus
ita est apud Martialem.

Nam cum me uitam, cum me tua lumina dicis.

Sed enim uetustissimi quiq̄ sic habent.

Nam cum me murem, cum tu mea lumina dicis.

Quod tamen a nullo est hactenus animaduersum, aut
emendatum.

Queri uero potest quo intellectu puella blandiens
amatori, murem eum uocet. An eodem quo passerculū
solet? quia mures quoque perhibētur salacissimi, sicuti
scriptum inuenio libro Aeliani duodecimo de anima-
lium proprietate, uerbis ad hanc sententiam. Ferunt
autem mures (inquit) salacissimos esse, testemq̄ addu-
cunt Cratinum scilicet in fugitiuis. Age nunc tibi de
sereno aduersus mollitiem muris fulgurabo Xenophō-
tis. Sed enim sceminam quoque murem narrant ad ue-
neria esse prærabidam. Rursumq̄ apud Epicratem in
choro. Fabula enim hæc Epicratis est. Postremo subijt

me detestabilis lena, deierans per puellam, per Dianā, per Phersephattam, esse uitulā, esse uirginē, esse pullam indomitam. At illa cauus erat murinus. Supp̄iectione eam salacissimam dicere uoluit, cum cauum prorsus murinum uocitauit. Et philemon, Mus albus, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeo statim detestanda lena, ut s̄ape latere non est. Haftenus Aelianus, auctoritatibus etiam magni nominis comicorum succenturiatus.

Ex tertio. Ioannes Baptista pius:

Martialis in desides nautas exasperascentis libro epigramaton tertio haec uerba sunt.

Cessatis pueri, nihilq; nostis

Veterno rhesinaq; pigriores.

In quorum altero carmine ut inesse mendum suspicemur, facit q̄ hendica syllabū phaleciū est, cuius pedē a primo proximū, dactylum esse metrica necessitas cogit. Rhesinam uero duabus primoribus syllabis produci, uel idem carmine hinc non lōgule dissito testis est locupletissimus.

Quid facient unguēs? nam certe non potes illos

Rhesina, ueneto nec refecare luto.

Cui nostrae sententiae non parum suffragatur Apuleius, docens in Rhesina primā syllabam a diphthongo enotandā, ut ita scribatur Rhesina.

Nec obstat apud satyrographum poetam primis duabus correptis notari, hisce satyrae octauae carminibus.

Despicias merito, quid enim rhesinata iuuentus

Cruraq; totius facient tibi leuia gentis?

Meo quidem periculo dele uocem supposititiam & adulterinam enim. Proin dictionibus pristinis obelo dispunctis, haec succidaneas in earum locum substie

uito, atq; ita legito.

Veterno remoraq; pigriores.

Adde q; & sensus conuenientior est, & coherentior si remoram legis potius q; rhesinam. Remora siquidem pisciculo naues continere solito ne possint iter institutum peragere, acute simul & ingeniose comparat poeta pigriissimos nautas remigio tardissimo potius naues morantes q; impingentes, & urgentes. Is pisciculus ab opinatissimus & fidei probatae scriptoribus Echeneis appellatur, a uiolentia nauium trahace, & eas ueluti quibusdam anchoris cohibente. Plyniana de Echeneide uerba natu. histo. lib. nono. Est paruus admodum piscis, assuetus petris, Echeneis appellatus. Hoc carnis adherente naues tardius ire creduntur, inde nomine imposito. Trebius niger pedales esse ait, & crassitudine quinq; digitorum naues morari. Hec & plura Plynius. Quibus sane uerbis ueluti signare uidet, & inuenire ab *ἔχω* uerbo graeco, quod significat teneo, inditum pisci nomen Echeneis, siue *ἔχω* uel haereo uel nauis, q; nauem teneat, uel haerenter naualibus tabulamentis adherens remorari cōpellat. Nec foret sensus incōcinnior hoc serme intellectu, si remorā pro mora simpliciter intelligeremus, ut desidiose segniterq; moranteis nautas ipsam moram nuncupet. Metaphoricos enim ab huius piscis natura remoram pro moramēto Plautus usurpauit in trinūmo, cuius uerba sunt haec. Ita uincunt illud conducibile gratiae, quae in rebus multis obstant, odiosaeq; sunt, remoramq; faciunt rei priuatae & publicae.

FINIS.

M. Valerij Martialis Poetæ uenustissimi Epigrã.
lib. xiiij. diligenter emendati, Vna cum adnotationis
bus nuperrime adiectis, Lugduni excusi in ædibus Iacobi
Myt, sumptu honesti bibliopole Bartholomei
trot, Anno a uirginis partu millesimo Quingentesimo
duodeuigesimo. XXVI. die mensis Octobris.

Prolixio.